

van Dr. Ritter. Het is den Mensch die dit historisch door den mens in het kader van een roman van een roman kwam gebeuren, op de om feiten, die en waarbij de nieuwere historie de menschen en aandacht voor lang zijn om de te begrijpen. De vele leven in en len tijd is hoofd is decoratief, dat lief geeft. In vorm van de spreking van de zusters L. E. en I. weer een heil verschenen no (ames" i). rs van den Fran lame Adélaïde en overdaan geken het hof van Ven zien van het aas en over hen is ze", die aan alles geboorte een jacht. En — daar ische schets van boekje de beide voor ons als de e revolutiegeweld en woeden in al euren zelf wordt s in een enkelen wordt het leven gebeuren, van het erpaleis Bellevue voor de vijand, tot ze, uitgeput werven en telken ig-gezochte schijn vinden. En altijd r zielsgesteldheid en der onschuld, hi leven van gorg

van L. E. eigen in de tekening en we een klaar izenden, die als de schuld hadden. d.i. we zien de s altijd leest met st klimmende be

spanning brengt zelfs het huwelijksaanzoek, dat te krijgt en aanvaardt van den dominé is vanzelfsprekend, omdat hij de gansch eenige is, die eenigmate haar partij wezen kan en iedereen er sinds lang op rekent.

Maar voor deze Schrijfster is zulk een materie ijk genoeg: uit het onbelangrijke en alledaagsche, het week in week uit eenvormige, schept ze een sprekend beeld van het sleurleven, dat voor die omgeving en dien tijd typeerend is. En weer teken ze de menschen in den Mensch, want zooals deze Francosa waren er honderden, begeerend als zij naar eenigen inhoud in hun bestaan van deffige-juffrouw-in-een-verloren-hoekje.

Iemand, die pas lezen gaat zoo hem een boek wordt gegeven als „Van het Westelijk front geen nieuws", moet deze schets laten liggen: ze zal hem vervelen. Maar wie houdt van literaire broderie, wie het fijne kantwerk van rustig geweven zinnen op prijs weet te stellen, die moet het boekje lezen en zal er in genieten.

Naast deze beide historische schetsen van culturelen en psychologisch beschouwenden aard is nog een derde, soortgelijke bundel verschenen, bij dezelfde Uitgeverij, „Menschen en Tijden" door Everard E. Gewin. Reeds de titel zegt het, dat we hier te doen hebben met historische beschrijving van het boven aangegeven genre. In de menschen wordt ook hier de tijd geteekend en dan gaat het om wat die menschen beweegt.

Vier opstellen zijn hier samengevoegd. 't Eerste over de „Lotgevallen van een Hagenaar uit de Zeventiende Eeuw" vertelt van den omslag en het bezwaarlijke van het reizen in dien tijd, zelfs het reizen in hoog-ambtelijke statie. Het tweede geeft, op grond van brieven, de tekening van „Bilderdijk en zijn geliefde in Duitschland" en is een merkwaardige en zeer interessante bijdrage tot de Bilderdijkiana. In „Een jong Reveilprediker uit den Restauratietijd" wordt geschilderd de bekende Merle d'Aubigné in zijn verhouding tot den tijd en tot de opvattingen van de kringen, waarin hij gezien en geëerd was. En eindelijk brengt de vierde schets „Uit het leven eener „Schöne Seele"" in het beeld van Elisa von der Recke de ontleding van het zieleleven der hoogstaande vrouw uit de periode der romantiek.

Ofchoon verscheiden van inhoud zijn al deze schetsen in één toon gehouden: dien der rustige beschouwing. En juist dat maakt ze alle zoo fijn. Men ziet de menschen zelf, zooals ze denken, zooals ze worden gevormd door verhoudingen en omstandigheden en zooals ze reageren, krachtens aard en aanleg, op de dingen rondom hen. En in die menschen en hun doen leert men weer hun tijd verstaan.

Daarbij kan men ook hier weer genieten van den stijl, die deze wijze van historische beschrijving kenmerkt: verhalend en ontledend tegelijk, sober en toch telkens door lichtsprankeling verrassend, welverzorgd zonder eenig spoor van gemanieerdheid.

Alzoo vormt deze bundel een voortreffelijke pendant van de beide eerstgenoemde boekjes en, met deze, een belangrijke aanwinst tot een literatuur-gaue, dat terzijde staat van de drukke heirbaan der moderne kunst, maar zeker van niet minder betekenis is dan veel, dat er in koortsige activiteit aan voorbijjaagt.

C. T.

HET BOEK VAN DE WEEK.

Christendom en vooruitgang, door H. E. Fosdick. Geautoriseerde vertaling. Ruys' Uitgeverijmaatschappij. — Zeist. z. 1.

Een paar weken geleden trok ik een vergelijking tusschen het Amerikaansche origineel en deze Nederlandsche vertaling.

Ik gaf mijn indrukken over Fosdick weer.

Maar eigenlijk had ik het niet over het boek, dat opnieuw voor mij ligt.

Toch is ook dit een revue waard.

Just dit werk typeert zoo sterk, hoe Fosdick met de problemen van den dag omspringt.

Daar heeft men b.v. het godsdiensthistorische probleem.

Het kan worden uitgedrukt in de vragen: welk verband bestaat er tusschen de religie van Israël en de volkeren? Is het monotheïsme uit het polytheïsme voortgekomen of omgekeerd? Kan men in het Oude Testament zelf er bewijzen voor vinden, dat de Israëlitische godsdienst in den weg van evolutie tot hoogere ontplooiing is gekomen?

Nu verwacht men van Fosdick niet, dat hij de Gereformeerde Schriftbeschouwing is toegedaan.

Voor ons is het geen oogenblik onzeker of de mensheid heeft zich in den beginne voor één God, den God des hemels en der aarde gebogen.

Het veelgodendom is een gevolg van het loslaten der oorspronkelijke religie. „Zich uitgevonden voor wijzen zijn ze dwaas geworden." Dit woord van Paulus biedt ons den sleutel tot verklaring van de verhouding tusschen den godsdienst van Israël en die der heidenen.

Hoe nu precies die verbastering der oorspronkelijke religie zich heeft toegedragen is ook voor ons een zaak, welke voorwerp is van nauwkeurige onderzoekingen en waarop we maar niet één, twee, drie een antwoord gereed hebben.

Doch Fosdick is klaar.

Voor hem behoort het probleem tot het verleden.

Hij legt uit: „De studie van de oude schriftelijke bronnen omtrent den godsdienst, neergelegd in boeken en op monumenten en in de primitieve geloofsvormen, die nog rondom ons heen in alle ontwikkelingsstadia bestaan, heeft ons doen zien, langs welken weg het religieuze leven van den mensch is getrokken op z'n tocht vanaf den kinderlijken aanvang tot z'n huidige stand. Door het oude animisme in z'n veelvoudige vormen, door het veelgodendom in al z'n variaties is het gekomen tot grootscher mogelijkheden om het wezen en de bedoelingen van het goddelijke te omvatten. De hoofdlijnen, waarlangs het menschedom zich in z'n godsdienstige ontwikkeling heeft bewogen, zijn thans te volgen. En nergens zijn deze lijnen duidelijker aan te toonen dan in onze eigen Hebreeuwsch-Christelijke traditie. Een van de kostelijkste resultaten der historische studie van de Schriften is de nu bestaande mogelijkheid om de manuscripten van den Bijbel in vrij wel chronologische orde te rangschikken en om dan aan de hand daarvan na te gaan, hoe het geloof en de hoop zich langzamerhand ontplooid hebben, totdat ze hun vollen bloei hebben verkregen in het Evangelie van Christus. Zie bijvoorbeeld eens, hoe zich de opvatting van Jehova ontwikkeld heeft vanaf het oogenblik, dat hij voor 't eerst vereerd werd als een berggod in de woestijn, totdat hij bekend werd als „de God en Vader van onzen Heere Jezus Christus". Het wordt ons uitdrukkelijk verteld, dat de geschiedenis van Jehova's verhouding tot Israël aanving bij den Sinaï en dat vóór dien de Hebreeuwsche vadersen z'n naam zelfs niet gehoord hadden. Daar op 'n bergtop in de woestijn van Sinaï woonde deze nieuw-gevonden godheid, die zoozeer als 'n mensch wordt voorgesteld, dat hij Mozes kon verbergen in 'n kloof tusschen de rotsen, van waaruit de profeet niet Jehova's gezicht, maar wel zijn „achterste deelen" kon zien. Hij was 'n krijgsgod en de naam van 'n oud boek omtrent hem is nog tot ons gekomen: „Het Boek der oorlogen des Heeren".

„Jehova is een krijgsman,
„Jehova is z'n naam"

zoo zong zijn volk destijds van hem en 't verheugde zich in z'n macht, wanneer hij donderde en bliksemde op den Sinaï. Er zijn weinig verhalen in de geestelijke geschiedenis van het menschedom zoo boeiend als dat van dezen berggod. Voor de eerste maal in de Semitische geschiedenis — althans voor zoover ons bekend — verliet hij z'n vaste woonplaats. Met z'n uitverkoren volk reisde hij in de Heilige Ark naar Kanaän; geleidelijk paste hij zich aan 't land aan, nam hij de functies van de vroegere goden van Kanaän over en vestigde hij zijn soevereiniteit in 't geheele Palestina. Toch werd hij ook toen nog, evenals alle oude godheden, geacht geografisch beperkt te zijn tot het land, waarvan hij de godheid was. Milkom en Kamos waren ook werkelijke goden, die evenzeer over de Filistijnen en over de Moabiteten regeerden als Jehova over de Israëlieten... Doch naarmate men tot voller begrip kwam, breidde zich ook de soevereiniteit van Jehova uit, totdat zijn macht de plaats en de functies van alle andere goden tot zich trok. Amos zag, hoe hij met de naties speelde als met schaakstukken; Jesaja hoorde, hoe hij de volken floot als 'n schaapherder z'n hond; Jeremia hoorde hem roepen: „Zoude iemand zich in verborgene plaatsen kunnen verbergen, dat ik hem niet zou zien? Vervul ik niet den hemel en de aarde?" totdat we ten laatste door de ballingschap van Israël en de versterking van 't geloof, de verheldering der denkbeelden, die er 't gevolg van waren, de gedachte die hoogte zien bereiken, waarop het grootsche veertigste hoofdstuk van Jesaja staat, dat de al-omvat-

tende absolute heerschappij van God beschrijft; dat priestertelijk scheppingsverhaal, waarin God de dingen roept met 'n enkel woord; die psalmen, die uitroepen:

„Want alle de goden der volkeren zijn afgoden,
„Maar de Heere heeft de hemelen gemaakt."

Dit citaat is naar alle kanten leerzaam.

Het laat u omtrent het ware standpunt van Fosdick geen oogenblik in het onzekere.

Wie hierin nog een orthodoxe draad kan ontdekken, heeft het onderscheidingsvermogen voor geestelijke stroomingen verloren of nooit bezeten.

Geen andere orthodox-klinkende uitspraken kunnen ooit het door en door modernistische van deze uitspraak neutraliseeren.

Het betreft hier de Godsbeschouwing van Fosdick. Deze beheerscht zijn wereld- en levensbeschouwing. De Godsbeschouwing is de wortel. Wereld- en levensbeschouwing zijn de takken.

Waar de wortel ziek, doodelijk ziek is, daar moeten ook de takken verdorren.

Maar nog in andere opzichten is dit citaat typeerend. Hierin wordt een kort begrip van de Schriftkritische Duitse theologie gegeven.

Het Wellhausianisme domineert hierin. De voorstellingen van andere richtingen worden hiermee zoo kunstig gekombineerd, dat zij te samen één geheel schijnen te vormen. Voeg en laach zijn meesterlijk weggewerkt. Fosdick vermeldt hier geen bron, waaruit hij zijn wijsheid geput heeft. 't Lijkt of alles uit zijn eigen brein is ontsprongen. Oneffenheden in die verschillende theorieën heeft hij handig afgeslepen. Holten opgevuld. Vloekende kleuren overschilderd. 't Sluit alles als een bus. 't Klopt precies.

Waar vond men elders zulk een knappe samenvatting van het radikaal-kritische standpunt?

En dan — hoe populair! Hij hangt zijn appels voor niemand te hoog. Men behoeft niet eens op zijn teenen te gaan staan om er bij te kunnen.

In dit opzicht heeft Fosdick een benijdbaar talent. Vooral voor een groot deel der Amerikaansche bevolking.

Want dat houdt niet van zwaartochtigheid.

Dat gooit geschiedenisboeken als wij erop na houden, al worden ze nog zoo aantrekkelijk geïllustreerd, zonder aarzeling in een hoek.

Alleen een geschiedenis van de mensheid, gelijk Hendrik van Loon, gaat er in.

Er zijn opmerkelijke trekken van overeenkomst tusschen Hendrik van Loon en Fosdick.

Eén wil ik er noemen.

Zij weiden 't beiden alles wat ze neerschrijven zoo haastig.

Al hebben ze 't over feiten, duizende jaren geleden, 't is of ze er zelf bij zijn geweest.

Zij spraken autoritair, bijna in den toon van onfeilbaarheid.

Zij doen dat zoo suggestief, dat iemand, hij zij in feite of eenvoudig, hen haast niet durft tegenspreken, uit vrees naar den hoek der dommen te worden gedreven.

Zulk optreden behaagt vele Amerikanen en... ook wel Nederlanders.

Zij hebben graag, dat iemand 't nu maar zegt, hoe het moet zijn.

Mits hij maar niet een Schriftgeloovige is.

In wijde kringen is men tegenwoordig beu van den twijfel. Men houdt van het apodiktische. Om finesses bekommeren ze zich niet. Wat stellingwerk met wat vlaggen zien ze 't liefst. En dan moeten ze er iemand in zien klimmen. Ze willen 't gevoel hebben: 't is hier veilig, je kan niet naar beneden vallen.

Fosdick kent zijn Pappenheimers, omdat hij zelf zoo'n Pappenheimer is.

Hij valt bij vele Amerikanen in den smaak, omdat deze Amerikanen in zijn smaak vallen.

Hij is een goed psycholoog, maar in zijn werken openbaart zich ook de psychologie van het bedoelde Amerikaansche volksdeel.

„Geen muizenissen. Zóó is het. Afgehoopen!"

Daarmee is heel hun levenshouding beschreven.

En wanneer er dan ook onder ons zijn, die met zulke geschriften dwepen, moge dit gelden als een teeken des tijds.

Nu leide men hiernit niet af, dat men hier met een proeve van banale oppervlakkigheid te doen heeft.

Dat is het 'm juist, waarom mannen als Fosdick zoo'n opgang maken.

Ze hebben niets banaals over zich.

Noem hen oppervlakkig. Goed.

Maar geef toe, dat ze pikant zijn.

Geef toe, dat ze spanning weten te wekken.

Geef toe, dat ze over sterke dramatische talenten beschikken.

Dit boek van Fosdick b.v. heeft het spannende en dramatische van een film.

Hij begint met te betoogen, neen, met te declareeren, dat het in de oudheid met de idee van den vooruitgang droevig was gesteld. Vóór de zestiende eeuw „hadden de menschen geleefd zonder enige hoop op vooruitgang, evenals ze vóór Copernicus geleefd hadden op 'n vaststaande aarde". De opvattingen der Grieken maakten het onmogelijk om aan den vooruitgang te gelooven, want iedere verandering wekte hun wantrouwen. In de Grieksch-Romeinsche wereld bracht men het niet verder dan tot het geloof in kringloopen, in de eendeloze herhaling door de kosmische eeuwen. Het Christendom wierp dat geloof overboord. Het predikte de overwinning Gods over de geheele aarde, doch niet door geleidelijken vooruitgang, maar door een plotselinge omwenteling. Toen echter „de overgang tot het Christendom niet meer den weg naar de leeuwen vormde" werd het verlangen naar een koninkrijk, dat stond te komen, getemperd. Doch in de zestiende eeuw brak eindelijk de zon van den vooruitgang door de wolken heen. Wetenschappelijke uitvindingen, ontdekkingsreizen, toename van kennis, b.v. van de sterren, nieuwe sociale verwachtingen, waren hierbij de werkende factoren. Ten slotte werd in de negentiende eeuw als nieuwe faktor aan de vorige toegevoegd: het geloof aan de evolutie. „Toen kwamen de dagen der mid-victoriaansche periode, toen er liederen lagen op de lippen der menschen als van Tennyson:

„'t Wild godierte zal niet woeden, d'adler zal niet
[giftig zijn,
„'t Woest ravijn wordt tot een gaarde; tot een akker
[de woestijn,
„Tot aan d'ulfersten der aarde golft het goudgeel
[rijpend graan,
„Tegen landen zonder oorlog kabbelt vreedzaam
[d'Oceaan."

Tot dusverre, om in voorlezerstaal te spreken.

Deze beschrijving van den vooruitgang van de idee van den vooruitgang is zoo meeslepend, dat gij zoudt meenen: de auteur drinkt het poculum, gevuld met vooruitgangs-idee champagne ad fundum en verkeert in een zegeroos.

Maar mis. Opeens wordt hij pessimistisch. Hij laat de pessimisten van het begin der twintigste eeuw tot nu toe opkomen en gelijk hij blijde was met de blijden weent hij met de weenenden. 't Staat er met

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN

Wetenschap en levensvreugd.

door

F. C. MEIJSTER.

V. (Slot.)

De weelde van God in de wetenschap des geloofs te mogen dienen is zoo groot.

We komen dan zooveel dicht bij het wezen der dingen dan de onbestudeerden, die voor het staketsel der klassieke opleiding niet zonder jaloerschheid moeten blijven staan, en zoo gaarne mee zouden gaan in de diepe beschaduwde hoven der kennis, om te genieten van de verschepte, rijpe vruchten.

Denk b.v. hoeveel dicht bij de exegeet van professie naderen mag tot den diepen zin van het Schriftwoord, tot den geur en de fleur, tot het fijne aroma der conspurkelijke talen en gedachten. Hij mag zijn ziel te luisteren leggen aan de teerste en innigste modulaties van het Hebreeuwsch en het Grieksch.

Is dat geen levensvreugd, zóó dicht te mogen naderen tot den troon van den zich openbarenden God en als mee te staan in de heilige volk?

Ik zou van den Dogmaticus kunnen spreken met zijn schoongeordend systeem der geloofswaarheden, waarvan Christus het allesbeheerschend centrum is, van den Ethicus, die de tafelen der heilige wet als Mozes dragen mag van Sinaï's heiligen berg tot het volk; over den Honileet, die onderrichten mag in de richtige en waardige applicatie van het Woord Gods, het evangelie voor arme zondaren.

En nu zweeg ik nog van den Historicus, die met zijn wonderbare wetenschap terug mag leven in de diepte der eeuwen, voor wien het gaudium de veritate dikwijls zoo bijzondere beteekenis heeft, ook als zijn wetenschap productief is en waarde voor de gemeenschap heeft, voor de kerkgemeenschap allereerst en allermeeest.

Want dit geeft de zoetste vertroosting, dat het leven in Christus onder den vloek uit komt en er in Hem een weg der verlossing is voor een verloren menschengeslacht.

de idee van den vooruitgang en natuurlijk ook met den vooruitgang zelf ellendig voor. „Langs kunstmatigen weg hebben we in onze gedachten het opgaande pad der menscheid glad geschoren van oneffenheden; we hebben 't zelfs gepsphaleerd en we hebben gesproken van onvermijdelijken vooruitgang. Maar zulk sentimenteel optimisme heeft opgehouden ons te troosten, zóó absoluut onhoudbaar is de theorie gebleken voor iedereen, die wel denkt."

De moderne idee van den vooruitgang is dus failliet. Wat nu? Het Christendom is de redding. Prachtig. Maar wat voor soort van Christendom? Een, dat van de idee van den vooruitgang is doortrokken! „Nooit", zoo roept Fosdick uit, „kunnen we in onze opvatting omtrent 's menschen aardsche toekomst teruggaan... tot de apocalyptische verwachtingen der Hebreërs." De Gods-idee is door de idee van den vooruitgang gewijzigd. „Hij is een God van vooruitgang, die onze pogingen om te komen tot gerechtigheid op aarde, steunt met z'n kracht." Ook Christus heeft door de idee van den vooruitgang verandering ondergaan. „De Christus, dien men predikt is niet in de eerste plaats — als vroeger, het slachtoffer, door wiens plaatsvervangend lijden het menscheid een open deur gevonden heeft om te ontsnappen aan den bodemlozen put van eendeloze ellende naar 'n zalige onsterfelijkheid in 't Paradijs. De nadruk in onzen tijd ligt op 'n ander punt. Christus is de goddelijke openbaarder, wiens geest alleen de individuen kan vervormen en die de maatschappij kan redden." De Kerk is mede door de idee van den vooruitgang vervoerd. „De Kerk is in de eerste plaats een werktuig in Gods handen om persoonlijke en maatschappelijke gerechtigheid op aarde te brengen." De christen van tegenwoordig heeft, alweer dank zij de idee van den vooruitgang, ook een heel andere hoop dan de vroegere christenen. „Evenzoo is onze hoop, krachtig aangegrepen door de nieuwe ideeën van aardschen vooruitgang, niet meer in de eerste plaats gericht op 't hiernamaals, zooals 't vroeger 't geval was. Wij gelooven in de onsterfelijkheid, maar het leven hierna schijnt zóó natuurlijk te volgen op het tegenwoordige, dat de zorg onzer verantwoordelijkheid zich voornamelijk concentreert op het heden."

Ziedaar het Christendom van Fosdick in grondtrekken. Hoe Paulus over dit evangelie zou hebben gedacht? Men behoeft het waarlijk niet te vragen.

O! Fosdick zelf niet voelt, dat dit vooruitgangsevangelië niet genoeg door hem gerechtvaardigd is?

Zeker.

De film draait verder.

Die verlossingsgedachten Gods — we raken er nooit over uitgedacht en steeds meer zal het voor den wetenschappelijken Forscher en denker een onuitputtelijke bron van geheiligd vermaak blijven daar zijn ziel op te richten — beata vita!

En ons gereformeerde volk — het staat toch ook niet van verre. Het mag den berg dezer Wetenschap aanroeren en de afgeleide beekjes van den stroom der Wetenschap vertakken ook wel de verstaafte en dorre akkers.

Wij zijn als vrij gereformeerd volk in den strijd geboren.

We zijn door het geloof gerezen en staande gebleven. Maar moeten we God niet danken, dat Hij in ons kleine land en onder onze kleine groep de Wetenschap des geloofs tot bloei bracht en ons in Zijn groote genade zulke geniale voorlezers, zulke bekwaame geestelijke leidslieden gaf en geeft?

Ze stonden niet buiten ons leven, al ataken ze er boven uit. God sierde ze met bijzondere gaven, zooals onze mannen ze noodig hadden, om het levend contact met het volk vast te houden.

Ze behoorden niet tot de geleerden, die Comenius zoo ironisch beschrijft: hij zag ze op het plein der Wetenschap bij zijn pelgrimstocht door het labyrint der wereld: sommigen hadden wel oogen, maar geen tong; anderen wel een tong, doch geen oogen; nog anderen hadden weliswaar ooren, doch misten oogen en tong enz.

Ons calvinistisch volk is met zijn groote mannen rijk geweest en het is het nog. Het heeft ook hierin iets geproefd van de goede gunste Gods over onze vrijgemaakte kerken: wetenschap en levensvreugd.

Laten we maar steeds bidden en waken, dat het heilige vuur van de vreugde over de waarheid onder ons niet worde gedoofd.

Leeren we steeds meer bouwen op de waartachtigheid der Openbaring in Christus, die gezegd heeft: Ik ben de weg, de waarheid en het leven.

Ku moge bij een jonger geslacht de vreugde over de waarheid niet versomberd worden door twijfel aangaande de waarheid.

Eigenwijze menschen hebben weinig oog voor verhoudingen. Ontmoeten we er soms niet die zich op

Op dezelfde manier.

Het eene bedrijf: het vooruitgangsevangelië is aan de winnende hand.

Het andere bedrijf: het vooruitgangsevangelië wordt door de ernstigste gevaren bedreigd.

Het slotbedrijf: het vooruitgangsevangelië — gij wilt al, dat Fosdick een schoone peroratie had bedacht — wordt algemeen.

Hij weet zijn lezers bezig te houden.

Zij kunnen ervan verzekerd zijn: zij zullen zich met hem niet vervelen.

Hij maakt frappante opmerkingen, waarmee gij 't hartelijk eens kunt zijn. Lees dit eens. „De zaak is juist, dat bijvoorbeeld in de wetenschap en niet in den gods dienst, de menschen 't meest afgaan op nederlijk gezag." En als hij dit dan gaat uitwerken, geeft gij onwillekeurig van uw instemming blijk.

Maar dit kan u met het vooruitgangsevangelië van Fosdick nooit verzoenen.

Het is nameloos arm.

Want het heeft een armen Christus.

Fosdick vraagt om een nieuwe Christologie.

Maar dat moet dan een Christologie zijn met een zoogenaamden Christus, niet met den werkelijken, die de waarachtige God en het eeuwige Leven is.

Bovendien: Fosdick heeft de diepte van het probleem van den vooruitgang niet tot op een tiende gepeld. Dat probleem bestaat.

Er is vooruitgang.

Er is ook een idee van den vooruitgang.

Beide doorloopen een geschiedenis.

Maar die bleef voor Fosdick zoo goed als een gesloten boek.

Tegenover het vooruitgangsevangelië van Fosdick, dat God en Zijn Christus veranderen laat, stellen wij:

„Wat op aarde ook verander',

Gij, mijn God verandert niet."

En:

„Jezus Christus is gisteren en heden dezelfde en tot in alle eeuwigheid."

HEFT.

KERKELIJK LEVEN IN NED. INDIË.

Een Classicale Vergadering in Indië.

Den 4, 5 en 6den Juni hoopt de Classis-Batavia van de Gereformeerde Kerken in Ned.-Indië te ver-

hun teenen zóó hoog verheffen, dat ze boven de oude heroen zich uitgereid wanen en op hen uit de hoogte neerzien, terwijl ze als echte pygmeeën nog niet boven de schoenen der mannen uitkijken? Hebben ze daarom misschien zoo'n onduidelijk beeld hoe het er in het hoofd en in het hart van die helden uitzag?

Neen, wij mogen en willen niet roemen boven het geen ouder is. Maar als we een eeuw terugdenken in de historie van ons christenvolk in Nederland — is er dan geen overstelpende reden tot dankbaarheid voor den hernieuwden ophoel van het Calvinisme, voor de ontfuiking in nieuwe lente van de Wetenschap des geloofs? Dit is onze Renaissance, die de vreugde over de waarheid wakker riep in vele zielen.

Ja, wij weten: het is nog maar het zien door een spiegel in een donkere rede.

Pascal heeft gelijk als hij de Wetenschap vergelijkt met een portret: een portret brengt afwezigheid en aanwezigheid mee — ongenoegen en genoegen, gemis en blijdschap. De werkelijkheid alleen stuit afwezigheid en ongenoegen uit.

Ten slotte — ik weet het, ik heb u geen nieuwe dingen verteld.

Ik ben tevreden als we ons nog eens gekoesterd hebben aan de warmte van onze oude idealen.

Laat de geheiligde levensvreugd in het zoeken, het vinden, het genieten der waarheid ons allen bezielen, in welke verhouding wij ook tot de Wetenschap staan.

Dan is subjectief genot met objectieve winst verbonden.

Dan klopt ons hart warm mee in den geestesarbeid van het hoofd.

Dan is er het persoonlijk genieten en het gemeenschappelijk profijt.

De vreugd en het offer.

De waarheid en het leven.

Dan blijft onze School theologisch: de kennisse Gods in Christus het hoofdoel, Zijn heilig en onwankelbaar Woord de eenige bron der wijsheid.

En de drievoudige taak: —

Prodita lege — lees wat verkondigd is.

Impleta cerne. Zie wat vervuld is.

Implenda collige. Verzamel wat nog vervuld worden moet.

guleren, en eens iets z

dezer Class

Dat zal

vallen. Er 1

Classes, niet

van de ande

leden aan d

wijl, dan w

of als een

particuliere

En wannee

leeft heel l

Dat het

alkeen zijn

de bevoegd

al evenmin

Generale Sy

voegdheid t

voorgond,

is in Indië

meer moet

voor de Cl

dat iedereen

daar steeds

aan het lev

de rijkdom

men als K

maar dan e

der op de

van elkaar

en Soerabai

kan liggen

len, ... in

Op de C

Daar komt

lijke kerk d

landen. Das

ekinders e

strikte, wij

man bezint

die onze k

western heel

Meer dan

ing niet g

is groot, en

De a

nog 100 de

gewesten, n

en dan no

plaatsen der

dan ook st

woordigd g

met mogelij

men gemoei

finantieele

zwaren. De

1000, die

den opgebr

ken meerm

Meer dan

bij gebrek

over te do

in de naa

geweest. G

Batavia, wa

niet alleen

landsch geb

dat er nog

laia of de

worden. Nu

wel lang z

het formeel

tot uiting t

Een eige

voorts ook

vergader, v

ekosten al

een vaste

name genoc

Java, of Ba

Voor beide

tijd en reis

in Indië hu

ja, danvoo

Toch kon d

stellen het

vangen, en

gaderingen,

dat de Clas

Zoo sterk

de blijdsch